

Lisansüstü Mezunlar Tez Özetleri

Kentsel sosyal alan analizi: Trabzon örneği

Yazar: EBRU SİNAN
Danışman: PROF.DR. ŞİNASİ AYDEMİR

ÖZET

Kentler binaların ve insanların rasgele yoğunlaştığı alanlar değil zaman içinde gelişen bir düzen ile oluşan mekanlardır. Bu düzen sayesinde kentliler sosyal farklılıklarının bir sonucu olarak kentsel mekanda birlikte veya uzakta konumlanır ve zamanla içinde yoğunlaştıkları alanları karakterize etmeye başlarlar. "Sosyal alan analizi" kentte söz konusu olan bu farklılaşmayı çeşitli boyutlarıyla incelemeyi amaçlayan bir çalışma yöntemidir. Kentsel sistemi sosyal değişkenler bakımında incelemek konusunda ne yazık ki ülkemizdeki uygulamalar çok sınırlıdır. Bu nedenle kentlerimiz sadece yapıların öncelikli olduğu, bir çok nedenden dolayı sürekli değişen insan faktörünün göz ardı edildiği, yığılma mekanları haline gelmektedirler. Oysaki toplumsal yapıda meydana gelen değişimler farklı mekan taleplerini de beraberinde getirmektedir. Bu talepler yerine getirilmediğinde kentler hem fiziksel hem de sosyal anlamda çöküntü bölgeleri haline gelmektedir. Trabzon kenti örneğinde yapılan sosyal alan analizi çalışması yukarıda belirtilen konulara değinmektedir. Çalışma beş bölümden oluşmakta ve aşağıdaki konulara içermektedir. Birinci bölümde çalışmanın amacı belirtilerek konu ile ilgili genel tanım ve kavramlara yer verilmektedir. İkinci bölümde çalışma alan ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmektedir. Üçüncü bölümde analizlerden elde edilen bulgular irdelenmektedir. Dördüncü bölümde kentin sosyal dokusuna ilişkin varılan sonuçlar açıklanmaktadır. Beşinci bölümde ise çalışmanın hangi alanlarda ne gibi kararlara zemin hazırlayabileceğine dair öneriler ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Alan, Sosyal Alan Analizi, Ayrıştırma, Dayanışma, Faktör Analiz, Kent Planlama

Koruma yaklaşımlarına yeni bir bakış açısı olarak "bütünleşik koruma" - Trabzon örneği

Yazar: SANEM LERZAN ÖZEN
Danışman: PROF.DR. ŞİNASİ AYDEMİR

ÖZET

Hızlı kentleşme sonucu yok olan tarihi değerler ve kültürel çevre tahribi beraberinde korumanın önemini gündeme getirmiştir. Ancak uygulanan koruma yaklaşımları sadece tekil yapıların fiziksel olarak korunup kollanmasından ibaret olduğundan uzun süreçte etkili ve başarılı olunamamıştır. Korumaya kısa dönemli değil, ancak; etkili, kalıcı ve gelişime açık olabilmesi için, orta dönemde daha geniş çerçeveden bakılması gerekir. Öncelikle korunacak "alan" tanımı tekil yapılardan yapı gruplarına, çevre ölçeğine hatta fiziksel, sosyal, kültürel, tarihsel, ekonomik tüm özellikleriyle kent bütününe genişletilmelidir. Koruma olgusu salt bir saklama, koruma ve kollama kavramlarından çıkarılıp, "koruma-değerlendirme-geliştirme" kapsamında düşünülmelidir ve "bütünleşik koruma" kapsamında ele alınmalıdır. Bu çalışmada, Trabzon kenti özelinde, değişime karşı direnmeden tarihi yapılan / çevreleri koruyacak, değerlendirecek ve geliştirecek, yani; kullanarak yaşatacak yeni ve çağdaş bir koruma yaklaşımı olan "bütünleşik koruma" yaklaşımı için neler yapılabileceği sorgulanmıştır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde, çalışmanın amacı, bu amaca ulaşmak için gerekli olan altyapıyı sağlayacak tanımlar ve kavramlar yer almaktadır. İkinci bölümde, çalışma alan olan Trabzon'a dair bilgiler ve çalışmanın yöntemi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, araştırmadan elde edilen verilerle "bütünleşik koruma" yaklaşımı Trabzon kenti özelinde irdelenerek ortaya konulmuştur. Dördüncü bölümde, bu çalışma ile varılan sonuçlar açıklanmıştır. Beşinci bölümde ise, çalışmanın devamı olabilecek öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Koruma, Tarihi Çevre, Kentsel Koruma, Kent Planlama, Bütünleşik Koruma.

Tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilerin kentsel mekanları kullanım olanaklarının Trabzon kent merkezi örneği üzerinde incelenmesi

Yazar: Umut Müftüoğlu
Danışman: YRD. .DOÇ. DR. AHMET MELİH ÖKSÜZ

ÖZET

Toplumun ayrılmaz bir parçası olan engelliler yaşamın her alanında sorunlarla karşılaşmaktadır. Engellilerin toplumsal yaşama katılmalarını engelleyici sorunların başında, kentsel dış mekanlardaki hareket özgürlüğünü engellilere uygun tasarımların yapılamamış olması gelmektedir. Bugün sokağa çıkmak, kaldırımda hareket edebilmek gibi sınırlı aktiviteler için bile çok sayıda engel bulunması nedeniyle, kentlerin büyük bölümü ve yapıların çoğu engelliler için erişilemez durumdadır. Parklarda, sokaklarda, meydanlarda, alışveriş merkezlerinde, kamu yapılarında, kısaca yaşam çevresinde tek başına hareket edebilen tekerlekli sandalye kullanan bedensel engelli bireylere nadiren rastlanmaktadır. Bu gösterge bile tek başına engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımının ne kadar kısıtlanmış olduğunu, bağımsız hareket edebilme olanaklarının ne ölçüde sınırlandırıldığını kanıtlamaktadır. Bu çalışmada, engellilerin kent içerisindeki yaşam zorlukları ve gereksinimler vurgulanarak, bedensel engellilerin özellikle fiziki mekana ulaşma, mekanı kullanma ve mekandan ayrılma konularında, erişilebilirlik açısından sınırlılıkları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilerin kentsel mekanda karşılaştıkları problemler ve mekanda rahat hareket etmesine imkan verecek tasarımlar araştırılmış ve konu Trabzon kent merkezi üzerine yapılan anket çalışmasıyla irdelenmiştir.

Kamusal mekanların gender sistematik yaklaşım açısından değerlendirilmesi

Yazar: ZEYNEP YILMAZ
Danışman: PROF. DR. SALİHA AYDEMİR

ÖZET

Kentler, benzer ve farklı insan ve insan gruplarının bir arada ortak yaşadığı alanlardır. Kentsel mekanlar sakinlerinin her türlü ihtiyacına cevap verebilecek şekilde biçimlendirilir. Bunun aksi yapıldığı takdirde, aynı kentsel ortam bazılarının hayatına olumlu katkı verirken; bazılarını da zor durumda bırakır. Sonuçta, farklı gruplar arasında dengesizlikler ortaya çıkar. Gender bağlamında değerlendirilen kadınlar, yaşlılar, özürllüler, tek ebeveynli aileler, vb. toplumun sözü edilen farklı gruplarından biridir. Toplumdaki konumları itibari ile farklı öncelik, beklenti ve sorunları vardır. Kentsel mekanda gender gruplarının sorunlarını ve beklentilerini karşılamak amacıyla Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde "Gender Sistematik Yaklaşım" politikaları uygulanmaktadır. Çoğunluğunu kadınların oluşturduğu gender gruplarının kentimiz özelinde kamusal mekanlarında karşılaştığı sorunlar, sözü edilen politika aracılığıyla belirlenmeye ve bu doğrultuda çözüm önerileri oluşturmaya çalışılmaktadır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır; Birinci Bölüm: Çalışmanın amacı belirtilerek bu doğrultuda genel konular ve kavramlara yer verilmektedir. İkinci Bölüm: Çalışma alanı ve araştırma yöntemine ilişkin bilgiler verilmektedir. Üçüncü Bölüm: Alan çalışması sonucunda elde edilen bulgular irdelenmiştir. Dördüncü Bölüm: Gender bağlamında kadınlar için saptanan sorunlar ve öncelikler açıklanmaktadır. Beşinci Bölüm: Genel olarak ülkemizde gender grupları için kentsel mekanda, planlama ve tasarım sisteminde yapılması gerekenlerin yanında, bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara yön verecek öneriler yer almaktadır.

Kent içi ulaşım olanakları açısından yol güzergahı incelemesi: Giresun 16 nolu S.S. Taşıyıcılar Koop. (Mavi Baş) dolmuş hattı örneği

Yazar: SALİM GÖKHAN BOZALIOĞLU
Danışman: YRD. DOÇ. DR. AHMET MELİH ÖKSÜZ

ÖZET

Hızlı kentleşme, nüfus artışı, ekonomik ve sosyal gelişmeye bağlı olarak artan kentsel hareketlilik, ulaşım talebini niceliksel ve niteliksel olarak artırmıştır. Kentte yaşayan insanlar, kentler büyüdükçe; daha yüksek kapasiteli, konforlu ve güvenli bir ulaşım hizmeti talep eder. Kent planlama süreçlerinin sağlıklı işlemediği, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, bu talebin düzenli bir şekilde karşılanamaması nedeniyle, sorunlar giderek ağırlaşmıştır. Kent içi ulaşım sorununa, sadece bir trafik sorunu olarak bakmak; plansız ve tutarsız ulaşım yatırımlarıyla günlük çarelere başvurmak, ciddi ve geri dönülemez yanlışlıklara neden olur. Ulaşım planlama çalışmalarının temelini, tutarlı ve gerçekçi çözüm arayışları oluşturur. Mevcut ve gelecekte ortaya çıkacak sorunlar, tek tek tespit edilir, sonra kaynakları en akıcı şekilde kullanarak bu sorunlar çözülür. Kentin ulaşım yapısı incelendikten sonra bu yapının gelecek yıllarda nasıl bir şekil alacağı tespit edilir. Çağdaş bir kent yaşamının en temel şartı, tüm toplum kesimlerinin bütün kentsel faaliyetlere hızlı, konforlu ve güvenli bir şekilde erişmesidir. Bunu sağlamanın yolu ise, mevcut sorunları geleceğe taşımadan, zamanında çözmektir. Çözümler geleceğe yönelik ve kalıcı tedbirler sağlamalıdır. Bu çalışmada amaç; Giresun kent içinde belirlenen en yoğun iki nokta arasındaki güzergahın, tasarım ve uygulama hatalarını saptamak, bu hataları planlı bir şekilde en az düzeye indirmek; böylece, yaya ve araç güvenliğini en üst düzeyde sağlamaktır.

Zağnos Vadisi'nde kentsel dönüşüm

Yazar: ŞEYDA BÜLBÜL
Danışman: PROF. DR. SALİHA E. AYDEMİR

ÖZET

Kentler zaman içerisinde sosyal, ekonomik ve fiziksel yönden değişim yaşamaktadırlar. Kentsel mekanda yaşanan değişim ve dönüşümler zaman içerisinde sürekli gerçekleşmektedir. ?Kentsel dönüşüm? kavramı, kent planlama yazınında kentlerde yaşanan olumsuz değişimlere verilen bir cevap olarak görülmektedir. İlk olarak sanayileşme ve Dünya Savaşları sonrasında ortaya çıkan olumsuz durumun çözümü olarak kent planlamada yerini alan "kentsel dönüşüm" kavramı, ilerleyen yıllarda var olmaya ve farklı sorunlara çözüm aramaya devam etmiştir. Ülkemizde de son yıllarda kentsel dönüşüm projeleri ile çeşitli kentsel sorunlara çözüm aranmaya çalışılmaktadır. Ancak kentsel dönüşümün sosyal ve ekonomik yönlerden de ele alınması gereken bir bütün olduğu unutulup yalnızca mekânsal boyutuyla değerlendirilmektedir. Bir bütün olarak ele alınmadığında, çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de henüz yeni sayılabilecek kentsel dönüşüm kavramına açıklık getirmek ve Trabzon Zağnos Vadisi'nde yaşanan kentsel dönüşümü, mekânsal ve sosyal yönden değerlendirmektir. Bu çalışma ile birlikte literatür çalışmaları yapıp, Zağnos Vadisi'nin tarihsel gelişimini ortaya koymak için çeşitli kurumlardan veriler toplanıp, değerlendirilmiştir. Ayrıca, dönüşüm alanında yaşamış olan kişilerle görüşme yapıp Zağnos Vadisi'nde yaşam ve Zağnos Vadisi'nde yaşanan dönüşümle ilgili görüşleri alınmıştır. Yapılan anket çalışması ile şu sonuçlara erişilmiştir: Zağnos Vadisi'nde yaşanan dönüşüm mekânsal olarak ele alınmış, sosyal boyut göz ardı edilmiştir. Dönüşüm alanında yaşayanlar, proje sürecine dahil edilmemiştir. Bu kişilere alanı terk etmekten başka bir seçenek sunulmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Dönüşüm, Kentsel Yenileme, Kentsel Sağlıklaştırma

Ticaret işlevinin kent formu ve yapısına etkilerinin
Trabzon örneği üzerinde incelenmesi

Yazar: MESUT YEŞİLTEPE
Danışman: YRD. DOÇ. DR. AHMET MELİH ÖKSÜZ

ÖZET

Geride bıraktığımız yüzyıl içerisinde gerçekleşen ve ivmelenerek artan teknolojik yeniliklerin, insanlığı sosyal, ekonomik ve kültürel bağlamda yepyeni bir çağa soktuğu günümüzde, kentleşme de aynı ölçüde ivmelenerek gelişmesini sürdürmektedir. Ulaşım, iletişim ve bilgi teknolojilerindeki hızlı gelişmenin kentleri fiziksel olarak yeni formlara itme süreci ile birlikte, bu yeni formlar ve dönüşümler, kent planlama yazınının belli başlı alanlarında geçtiğimiz son 50 yıl süresince incelenme olanağına sahip olmuşlardır. Kent formunun ve kentsel yapının fiziki kent planlama yazınına besleyen kılışal ve kuramsal araştırmalarının odağında, gelişen teknolojinin ulaşım alanındaki sembollerinden birisi olan otomobilin ve hızlı ulaşım sistemlerinin kent yaşamına girmesi sonucu, kentsel yapıdaki değişme ve bu değişen yapıya(strüktür) ilişkin kent formunu oluşturan işlevlerdeki -arazi kullanım kararları- değişme ve gelişme yer almaktadır. İlk kentlerin gelişmesinin ana nedeni olduğuna dair yeteri kadar kanıt olmamasına karşın ticaret işlevinin, kentlerin kuruldukları bölgesinin ve formlarının şekilleniş biçimlerinin oluşmasına kayda değer bir katkısı vardır. Üretim biçimlerindeki değişime, üretilen malların pazara sunumu, ulaştırılması ve değişik coğrafyaların kültürel, sosyal ve fiziki yapısındaki farklılaşmalara bağlı olarak ticaret işlevini oluşturan bileşenler değişiklik gösterebilmektedir. Bu değişiklik ve nitel farklılık kentin ticaret işlev alanlarının farklılaşmasına ve dolayısıyla kentsel mekânsal yapının farklı biçimler almasına neden olmaktadır. Sanayi devrimi ile, toplumsal seviyede büyük kitlelerin etkilenmesi yüzünden, sosyo-ekonomik yapıların temelden değişim göstermesi, günümüzde küreselleşen dünyada, hızının ölçülmesinde bile zorlanılan teknolojik gelişmelerin ve bu gelişmelerin sosyal, kültürel ve fiziki yansımalarının kent coğrafyasına etki biçimleri, işlev alanlarının yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Bu çalışmada, kent vizyonunda söz sahibi olabilen ticaret işlevinin günümüzdeki mekânsal yapısının kuramsal bağlamda tartışıldığı ve kılışal karşılığının arandığı alanların metropoller ve kent-bölgeler olması bağlamında, Doğu Karadeniz Alt Bölgesi'nin merkezi niteliğindeki Trabzon kenti irdelenmektedir.

İmar Hukuku'nda kazanılmış haklar sorunu

Yazar: ZEYNEP NİYAZOĞLU
Danışman: YRD. DOÇ. DR. AHMET MELİH ÖKSÜZ

ÖZET

Sağlıklı ve düzenli bir çevre oluşturulmasının temel aracı olan imar planlarının, değişen ve gelişen şartlara bağlı olarak değiştirilmesi kaçınılmazdır. Ancak bu değişikliklerden önce bireyin sahip olduğu imar haklarının korunup korunmayacağı sorusu, İmar Hukuku'nda sıklıkla karşılaşılan kazanılmış haklar sorununun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İmar mevzuatında kazanılmış haklarla ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle yargı karar verirken, her olayın somut özelliklerini dikkate almaktadır. İdari yargının, kazanılmış haklar konusuna yaklaşımı genel olarak, bunların korunması yönünde de, verdiği kararlardan belirlediği ortak ilke ve kuralların olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, bireyin imar faaliyetlerini sürdürürken, hukuka ve hukuk devletine duyduğu güvene zarar verebilir nitelikte bir belirsizliğe neden olmaktadır. İmar uyumsuzluklarında kazanılmış haklar sorununun irdelenmesini amaçlayan bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, çalışmanın amacı belirtilerek konu ile ilgili genel tanım ve kavramlara yer verilmektedir. İkinci bölümde, yapılan çalışmalara ve çalışmanın yöntemine ilişkin bilgiler verilmektedir. Bu bölümde imar uyumsuzluklarında kazanılmış haklarla ilgili davalar incelenmektedir. Üçüncü bölümde, incelenen dava dosyalarından saptanan bulgular ortaya konmaktadır. Dördüncü bölümde, elde edilen bulgular irdelenmektedir. Beşinci bölümde, kazanılmış haklarla ilgili uyumsuzluklara ilişkin varılan sonuçlar açıklanmaktadır. Altıncı bölümde ise, konuyla ilgili geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kazanılmış Hak, İmar Planlama Süreci, İmar Planı Değişikliği, Yapı Ruhsatı, İmar Hukuku, İmar Uyumsuzlukları, Yargı Kararları

Kamusal mekanda sokak sanatı: Graffiti; İstanbul,
Beyoğlu, Yüksek Kaldırım sokak incelemesi

Yazar: GİZEM ERDOĞAN
Danışman: YRD. DOÇ. DR. AHMET MELİH ÖKSÜZ

ÖZET

Kamusal mekanlar; kentler için toplumsal hayat ve bireyin varoluşu açısından çok önemlidir. Bu önem; Kamusal mekanın estetik düzeyini oluşturan içeriğin, toplumların ve kentlerin yaşam kalitesi düzeyinin belirleyicisi olmasından ileri gelmektedir. Kamusal mekanlar; iktidar çatışmalarının şekillendiği, gündelik yaşam biçimlerinin yer aldığı, bireyin var oluş mekanlarıdır. Bu; mekanların tasarım, üretim ve tüketim süreçlerini de doğrudan etkilemektedir. Mekanların kimliğini ortaya koyan bu bağıntıları değerlendirmek, anlamlandırmak ve yönlendirmek kent biliminin de konusudur. Sanat, kamusal mekanda yer bulduğu ölçüde bütün bu ilişki ve etkileşimler bağımsız bir şekilde yaşar ve demokratik katılım bu sayede ideale yaklaşır. Kamusal mekanlarda yer alan sanat eylemlerinin, mekan, içerik, üretim kurguları sosyoloji ve kent bilim açısından dikkate alınmayı gerektirmektedir. Kamusal sanatın bağımsızlığı; kentsel mekana yerleştirilmiş sanat objelerinden, mekan için kurgulanmış sanata ulaşmada önemli bir açılım sağlayacaktır. 20. Yüzyılın hareketleri karşı kültürün görsel kodları ile anlamlar kurmaktayken, küreselleşme yerel kültürleri parçalamakta, imgelerle aynı dili konuşmaya olanak sağlamaktadır. Günümüzde iletişimi imajlar ve simgeler üzerinden sağlamaktayız. Özgürlüğün mekanı kentler, bu dönemde karşı hareketleri de üretmekte; yer altı kültür kavramını yaratmaktadır. Duvarlar; içinde bulunduğu sisteme hizmet ettiği kadar, bu hegamonik duruşun karşısında, bireysel ve toplumsal mücadelelerin de bir aracı olmaktadır. Karşı kültürün söz söyleme aracı olan grafitiler; stencil, sticker, poster gibi ürünlerle 'kendin yap' kültürünü de uyandırmaya çalışmaktadır. Bu çalışmanın merkezinde; Kamusal sanatın kentsel mekandaki anlamının değerlendirilmesi amacıyla sokak sanatı grafiti ele alınmış ve İstanbul Yüksek Kaldırım Sokak uygulamalarının analizi somut olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamusal Mekan, Kamusal Sanat, Sokak Sanatı, Graffiti, Vandalizm, Yüksek Kaldırım

Kırsal alanda kamu hizmeti (eğitim ve sağlık) yer seğimi ölçütleri

Yazar: SİNEM KAMILOĞLU
Danışman: PROF. DR. SALİHA E. AYDEMİR

ÖZET

Kırsal alanlarda karşılaşılan sorunların başında, yerleşmelerin plansız, dağınık, küçük, sayıca fazla olması gelmektedir. Bu nedenle hem kırsal alanlardaki kamu hizmeti ihtiyacına yeterince cevap verilememekte, hem de hizmet sağlama maliyeti yüksek olmaktadır. Üzerinde yeterince yer seğimi ve kapasite çalışmaları yapılmadan hayata geçirilen kamu hizmet birimleri (sağlık ve eğitim) yapıldıktan bir süre sonra ya yetersiz hale gelmekte, ya hiç kullanılmadıkları için eskimeye ve yıkılmaya terk edilmekte ya da talebi karşılamadığı için kat ilavesi istenmektedir. Çalışma, kırsal alanda kamu hizmetleri yer seğimini etkileyen yerleşme özelliklerinin sorgulanmasını, çalışma alanı özelinde hizmetlerin buldukları yerleşmede gelişmelerini/gelişmemelerini etkileyen etmenlerin değerlendirmesini ve fiziksel ölçütlerin yer seçiminde etkinliğinin tartışılmasını içermektedir. Birinci bölümde çalışmanın amacı belirtilerek bu doğrultuda genel kavramlar verilmekte, kırsal politikaların ve ilgili yasal-kurumsal yapının genel bir taraması verilmektedir. İkinci bölüm olan "yapılan çalışmalar" bölümü, çalışma alanının ve araştırma yönteminin tanıtılmasını, hipotezlerin ortaya konmasını ve araştırmanın veri tabanının oluşturulması hakkındaki detaylı açıklamaları ve bilgileri kapsamaktadır. Üçüncü bölüm, bulgulardan oluşmaktadır. Bu bölümde ikinci bölümde hazırlanan veri tabanı kullanılarak yerelin eğitim ve sağlık hizmetlerine ilişkin taleplerini (bağımsız değişken) açıklayan yerel özellikler (bağımsız değişkenler) çoklu regresyon tekniği ile analiz edilmiştir. Sonuçlar bölümü olan dördüncü bölümde ise elde edilen bulgular hipotezler bağlamında değerlendirilmiş, yorumlanmıştır. Beşinci bölümde ise çalışmada zaman kısıtı nedeniyle ele alınamayan, bulgularının yorumlanmasına yardımcı konular üzerinde durulmuş, araştırmacının tez çalışmaları sürecinde karşılaştığı güçlükler de dikkate alınarak, yapılan tez konusunda çalışacak diğer çalışmalarda araştırmacılara yön verilecek önerilere yer verilmiştir.

TOKİ etkisinde kentsel gelişme: 2004-2010 Ankara güneybatı metropoliten plan bölgesi örneği

Yazar: AHMET KUTAY YILDIRIM
Danışman: YRD. DOÇ. DR. DİLEK BEYAZLI

ÖZET

Kentsel alanların yoğun nüfus baskısı altında olmasının yanı sıra kırsal alanlarda kentsel istila ile karşı karşıyadır. Özellikle büyükşehirlerde bu yayılma sonucunda kırsal alanlar hızla kentsel alanlara dönüşmektedir. Tüm bu sürecin planlı ve doğru bir şekilde işleyebilmesi için kentsel büyümenin planlarla sağlanması gerekir. Planlar tek başına kentsel gelişmeyi yönlendiren belgelerken, planlamanın kavramsal çerçevesinde yer alan yasal ve yönetsel çerçeveden bağımsız değerlendirilmeleri mümkün değildir. Bu bağlamda özellikle, 1984'de 3030 sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyesi yönetimi düzenlemesi, yine 1984 yılında kurulan Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı'nın kurulması, 2985 sayılı Toplu Konut Kanununun çıkarılması, ardından çıkarılan dönüşüm kanunları ve benzeri yasal düzenlemeler planları nasıl yönlendiğinin tartışılması hedeflenmiştir. Bu yasalardan alınan güçle planlara yapılan müdahaleler, kentsel gelişmenin yönlendirilmesi ve kentsel rantın nasıl paylaşıldığı tartışılmıştır. Yasal düzenlemeler, aynı zamanda planlama aktörler arasındaki yetkileri ne şekilde yönlendirdiği de konu bütünlüğünden kopmayacak şekilde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Özellikle son yıllarda Toplu Konut İdaresi planlamanın önemli bir aktörü olarak yerel yönetimlerle birlikte yaptığı işbirlikleri ile öne çıkmıştır. Bu bağlamda, Ankara kenti Güneybatı Metropoliten Bölgesi içerisinde yer alan Aşağıyurtçu, Yukarıyurtçu, Balıkuyumcu ve Yapraklı bölgeleri planlama çalışmaları tez kapsamında incelenmiştir. Bu bölgelerde yapılan planlar, revizyon planları, açıklama raporları ve açılan davalarla ilgili mahkeme kararları değerlendirilmiştir.

Bütüncül Havza Planlaması'nda Delphi yöntemi: Değirmendere alt havzası

Yazar: BERNA SEZEN ÖZEN
Danışman: DOÇ. DR. CENAP SANCAR

ÖZET

Çeşitli ekosistem özellikleriyle önemli bir planlama birimi olan su havzalarının, ekolojik ve sürdürülebilirlik kavramlarının esas alınarak planlanmaması beraberinde yanlış arazi kullanım kararlarını getirmiş ve bu durumun bir sonucu olarak havza ölçeğinde bütüncül havza planlaması ve yönetimi kavramı önem kazanmıştır. Ülkemizde bütüncül havza planlamasına ilişkin model bir süreç bulunmamaktadır. Bu eksiklik, havzalar üzerindeki mevcut baskının önlenememesine neden olmakta ve havzalardaki ekolojik denge bozulmaktadır. Bu çalışmanın amacı; sürecin eksikliğinden yola çıkılarak ekolojik açıdan korunması gereken havzalarda, havzaya özgü sorun ve stratejileri belirleyerek bütüncül havza planlama süreci ve modeli geliştirmektir. Çalışmanın ilk bölümünde ekoloji ve sürdürülebilirlik kavramları, bütüncül havza planlaması ve yönetimi yaklaşımı kuramsal olarak incelenmiş, dünyadaki ve Türkiye'deki mevcut havza planlama ve yönetim sistemi açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde, sürece erişebilmek amacı ile Trabzon Kenti'ne içme suyu sağlayan ve kentin gelişme bölgesinde yer alan Değirmendere Alt Havzası, örnek alan olarak seçilmiştir. Bu bağlamda, alana ilişkin literatür çalışmalarına ve plan kararlarına yer verilmiştir. Bütüncül havza planlaması ve yönetiminin disiplinler arası bir çalışmayı gerektirmesi nedeniyle, alana ilişkin planlama ve planlamaya yön veren sorunların tespit edilmesi için Delphi Yöntemi araç olarak kullanılmış, havzayı tanıyan akademisyenler, teknik kadro ve havza üzerinde karar verici/onaylayıcı bazı kurumlardan oluşan uzman grubunun görüşleri alınmıştır. Üçüncü bölümde, alanın öncelikli çözüm gerektiren sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik bazı stratejiler öngörölmüş, literatür çalışmalarından ve uygulanan Delphi Yöntemi'nden yararlanılarak bütüncül havza planlamasına yön verecek /verebilecek ilkeler belirlenmiştir. Son olarak, Değirmendere Alt Havzası üzerinden bütüncül havza planlamasına ilişkin süreç modeli tasarlanmıştır.

Kırsal yerleşim düzenini etkileyen faktörler: Trabzon ili
örneği

Yazar: ARZU ÇİFCİ
Danışman: YRD. DOÇ. DR. YELDA AYDIN TÜRK

ÖZET

Trabzon İlinde kırsal yerleşimlerin çok fazla dağınık oluşu ve bu dağınıklıkla ilişkili olarak; orman ve tarım alanlarının tahribatı, çok seyrek dokulu kırsal yerleşimlerden kaynaklanan yüksek altyapı maliyetleri, afet riskli alanlarda yerleşilmesi nedeniyle can ve mal kayıpları ile sonuçlanan afet olayları, kontrolsüz yapılaşmaya bağlı olarak bilimsel ve nesnel ilkelerden uzak çarpık yapılaşmalar kırsal yerleşmeler için çözülmesi gereken sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan çalışmanın amacı, yaşanan sorunların çözümü için öncelikle Trabzon İli kırsal yerleşimlerin yer seçiminde ve düzeninde önemli etkisi olan faktörlerin (eğitim, yön, yükseklik, ulaşım ve mülkiyet) kırsal yerleşmelerdeki etki düzeyini ve şeklini tespit etmektir. Ayrıca yapılan tespitlere göre, bu faktörlerin kırsal alanlara yönelik planlama çalışmalarında nasıl değerlendirileceği ve planlama mevzuatında neler yapılabileceği konusunda önerilerin ortaya konulmasıdır. Çalışmanın birinci bölümünde, çalışmanın amacı, kırsal yerleşmelerle ilgili kavramlar, kırsal yerleşim dokusunu etkileyen faktörler ve Türkiye'de kırsal yerleşmelerin genel durumu anlatılmaktadır. Çalışmanın 'yapılan çalışmalar başlıklı' ikinci bölümü, çalışmanın yöntemi, çalışma alanının tanıtılması, 16 örnek köyün belirlenmesi ve yapılan analizlerin açıklanmasını içermektedir. Çalışmanın üçüncü bölümü, analizler sonucu örnek köylerde elde edilen bulgular ve bu bulguların irdelenmesini kapsamaktadır. Çalışmanın dördüncü ve son bölümü ise, elde edilen bulguların genel olarak ve hipotezler bağlamında değerlendirilmesi, kırsal alanlara yönelik planlama çalışmalarında ve planlama mevzuatında neler yapılabileceği konusunda öneriler getirilmesi ve bu çalışmayı bütünlemek için yapılabilecek bilimsel araştırmalar hakkında önerileri içermektedir.

Trabzon kenti 2002 yılı revizyon imar planı sonrası
idari yargıya konu olan imar uyuşmazlıkları

Yazar: ESRA ÇEBİ
Danışman: DOÇ. DR. DİLEK BEYAZLI

ÖZET

İmar planlarının uygulanıp, bir belge olmaktan öteye götüren olgu imar hukukun yaptırım gücünden gelmektedir. Bu anlamda kentlerin düzenlenmesinde en önemli ilişki şehircilik ve kamu hukuku arasında olmaktadır. Kent planlama sürecinde 'halkın katılımı sağlanmalıdır' noktası ne yazık ki planlama yapım süreci içerisine çok girememiş, imar planları yapılıp onaylandıktan sonraki askı süreci içerisinde sıkışıp kalmıştır. Yapılan İmar planları veya plan değişikliklerinde bireylere haber verilmemektedir. Bu noktada imar planlarının uygulanmasında ve sonrasında ortaya çıkan sorunları ortadan kaldırmak noktasında İdari Yargı önemli rol oynamaktadır. Amaç kamu yararı ile birey yararı arasında dengeyi kurabilmektir. Yargıya intikal eden konularda, yargının alacağı kararlar planlamanın mekân üzerindeki yönünü çizmektedir. Yapılan çalışmada, imar planlarının genelde şahısların kişisel çıkarlarına aykırı durumlar oluşturduğu konularda dava açıldığı görülmektedir. İdari yargı imar uyuşmazlıklarına müdahale eden mekanizma görevi görmektedir. Bu bağlamda imar uyuşmazlıklarına karşı idari yargıda açılan davaların incelenmesini amaçlayan bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, çalışmanın amacı belirtilerek konu ile ilgili genel tanım ve kavramlara yer verilmektedir. İkinci bölümde, yapılan çalışmalara ve çalışmanın yöntemine ilişkin bilgiler verilmekte olup, konu ile ilgili genel olarak bütün davalar ve daha detayda örnek davalar incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise, incelenen dava dosyalarından saptanan bulgular ortaya konmaktadır. Dördüncü bölümde, elde edilen bulgular irdelenmektedir. Beşinci bölümde ise, konu genelinde ve özelinde varılan sonuçlar açıklanmaktadır.

Doğu Karadeniz kırsalında ikincil konut eğiliminin
nedensel çözümlenmesi: Trabzon örneği

Yazar: BEYDULLAH SULAK
Danışman: YRD. DOÇ. DR. ERSİN TÜRK

ÖZET

İkincil konutlar, insanların devamlı yaşadığı ve çalıştığı yerdeki konutunun dışında, tatillerini geçirmek, eğlenmek ve dinlenmek amacıyla gittiği yörede sahip olduğu ve bu dönemler dışında kullanmadığı konutlar olarak tanımlanır. İkincil konutlar yaylalarda yayla veya dağ evi, kentsel alanın çeperinde veya kırsal alanda çiftlik veya bağ evi ve deniz ve göl kenarında yazlık gibi eğlenme ve dinlenme amaçlı kullanılan konutlardır. Bunlardan başka özellikle ülkemizde, iş bulma nedeniyle kente veya yurtdışına göç etmiş ancak kendine hala köyüne ait hisseden ve köyü ile bağını devam ettirmek isteyenler köylerine ikincil konut yapmaktadır. Bu tez çalışmasının amacı bu farklı tür ikincil konutun varlığını ortaya koyma ve eğilimin nedenlerini ile inşa edilmiş ikincil konutların yapılaşma niteliklerini Doğu Karadeniz Bölgesi kırsalında incelemektir. Tezin amacı doğrultusundaki tespitleri yapmak için ikincil konut sahipleri ile yüz yüze anket tekniği uygulanmıştır. Anket sonuçlarını değerlendirmek için anket ve frekans dağılımı yanında ki kare bağımsızlık testi, f testi ve t testi gibi istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Çalışma alanı olarak Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan Trabzon İlinin, Çaykara ilçesinin Eğridere, Çambaşı ve Yeşilalan Köyleri ile Maçka ilçesinin Kapukoy, Örnekalın ve Gürgenağaç Köyleri seçilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda köylerde ikincil konut yapanların demografik, sosyal ve ekonomik nitelikleri ortaya konulmuş, ikincil konut eğiliminin nedenleri ve ikincil konutların yapılaşma özellikleri belirlenmiştir.

Kırsal yerleşme eylem planı yaratım süreci:
Trabzon/Salacık köyü deneyimi

Yazar: SEDA ÖZLÜ
Danışman: DOÇ. DR. DİLEK BEYAZLI

ÖZET

Eylem planı yaratım süreci; yerel kaynak ve potansiyelleri kullanarak toplumun problemini kendisinin belirleyip önceliklendirildiği, çözüm için yerel halkın aktif olarak sorumluluk aldığı, etkin ve katılımcı bir süreçtir. Kırsal alanda yaşayan halkın potansiyel ve sorunlarını analiz ettiği, bilginin paylaşıldığı, ortak fikrin üretildiği, belirlenen problemin çözümüne yönelik eylemin planlandığı ve gerçekleştirildiği bir süreci amaçlar. Bu tezde; sürecin inşasında kırsal ve kentsel alanlar için eylem planları ve katılımcı süreçler incelenmiş; kırsal yerleşmeler için dokuz adımlı yeni bir kırsal yerleşme eylem planı süreci önerilmiştir. Kırsal alanın eylem planı yaratım sürecinde; çalışma alanı olarak Akçaabat ilçesi Salacık köyü seçilmiş; katılımcılık düzeyini arttırmaya yönelik yaklaşım ve tekniklerin uygulandığı bir atölye süreci oluşturulmuştur. Tasarlanan ve uygulanan eylem planı sürecinde belirlenen sorunlar köyde yaşayanlarca tespit edilmiş, gönüllü grubun katıldığı atölye süreçlerinde probleme odaklanılarak tanımlanan eylem ve adımları hayata geçirilmiştir. Toplumsal yapıyla doğrudan ilişkili olan eylem planı süreci; insan faktörüne dayalı her çalışmanın olduğu gibi hassas ve kırılmalıdır. Katılımcı süreçlerin dezavantajı olabilecek ve yaşanabilecek birçok olumsuzluğa veya çatışmaya karşın Salacık köyü özelinde başarılı ve toplum için eğitici bir süreç yaşanmıştır. Bilgilendirmeden başlayan birlikte hareket etmeye ve nihayet eylemi desteklemeye ulaşan bir katılım düzeyinin sağlandığı bu çalışmanın sonucunda; bireyin toplum içindeki rolünde, sosyal ilişkilerinde ve karar verme süreçlerinde olumlu yönde değişimler izlenmiştir. Başarılan her bir eylem adımı bir sonrası için cesaretlendirici olurken, gelecekte daha kapsamlı ve zor eylemler için sarmal etkinin oluşturması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eylem Planı, Kırsal Yerleşme, Katılım, Katılımcı Teknikler, Salacık

Kentin, kırsal alan üzerindeki rekreasyon talepleri:
Kastamonu örneği

Yazar: MELTEM DURAN
Danışman: DOÇ. DR. CENAP SANCAR

ÖZET

Büyük kentlerde ve metropollerde hızlı kentleşme ve kentsel rekreasyon alanlarının yetersizliği ile birlikte kişiler kentten uzaklaşma, doğaya daha yakın rekreatif faaliyetlere ihtiyaç duymaktadır. Böylece kırsal rekreasyon alanlarına talep giderek artmaktadır. Bu bağlamda, kırsal alanlara olan rekreasyon amaçlı eğilimin sebepleri, sürekliliği, gidilebilen günü birlik mesafe ve diğer etkenlerin tespit edilmesi ve tartışılması gereken başlıca konulardır. Bu çalışmada, Kastamonu ili özelinde, Kastamonu kentini odağa alarak kent-kır etkileşimini, rekreasyonel açıdan sorgulayarak kırsal alanlara olan eğilimin varlığını, sebeplerini, gidilebilen mesafeyi ve sıklığını tespit etmek amaçlanmıştır. Bir kentin planlama sınırı, kentlerin kırsal olan ticari, sosyal, idari, kültürel ve rekreatif amaçlı günübirlik ilişkileri dikkate alınarak belirlenmelidir. Söz konusu günü birlik ilişkiler içinde rekreatif amaçlı kullanımların ne derece önemli olduğu araştırılmaktadır. Çalışma beş bölüme ayrılmıştır; Birinci Bölüm: Çalışmanın amacı belirtilerek bu doğrultuda genel konular ve kavramlara yer verilmektedir. İkinci Bölüm: Çalışma alanı ve araştırma yöntemine ilişkin bilgiler verilmektedir. Üçüncü Bölüm: Alan çalışması sonucunda elde edilen bulgular irdelenmiştir. Dördüncü Bölüm: Tüm bu çalışma sonucunda Kastamonu kentinin rekreatif talepleri günü birlik ilişkiler içinde tespit edilerek, planlama disiplinine nasıl bir giridi oluşturacağı tartışılmış ve bunun yanı sıra bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara yön verecek önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel alan, kırsal alan, kentleşme, kent ve kır sınırı, kent planlama, rekreasyon

Yerleşime uygunluk değerlerindeki değişikliklerin
(jeo-tadilat) imar planı üzerinde yarattığı baskılar:
Trabzon kenti örneği

Yazar: OYA DEMİR SANCAR
Danışman: DOÇ. DR. DİLEK BEYAZLI

ÖZET

Kent planlama sürecinde yerbilimsel verilerin planlamaya entegrasyonu ciddi şekilde 1999 Marmara depreminden sonra gündeme gelmiştir. Plan kademelerine göre yapılacak jeolojik etüt çeşitleri sınıflandırılmış ve bu etütlere göre format geliştirilmiştir. Uygulama imar planlarına altlık oluşturan yerleşime uygunluk değerlerine bağlı olarak bazı alanlarda yapılaşma koşullarına kısıtlılık getirilmektedir. Genellikle, yapılanma kısıtlılıklarını ortadan kaldırmaya yönelik parsel/mülk sahiplerinin jeolojik-jeoteknik etüt raporları hazırlatmaları ve değişen değerlerinin yerleşime uygunluk haritalarına işlenmesini sağlayan jeo-tadilatların incelenmesi tezin temel amacıdır. Yerleşime uygunluk değerinde yapılan değişikliğin neden olarak sunulması ile imar planının öngördüğü yapılaşma koşullarının değiştirilmesine yönelik imar tadilatı talepleri de ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda yapılan jeo-tadilatların planlamaya etkilerini izlemek amacıyla; birinci bölümde çalışmanın amacı belirtilerek konu ile ilgili genel tanım ve kavramlara yer verilmektedir. İkinci bölümde, yapılan çalışmalara ve çalışmanın kapsam ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmekte olup, konu ile ilgili çalışma alanındaki tüm jeo-tadilatlar ve daha detayda jeo-tadilat gerekçeli imar tadilatları incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise incelenen jeo-tadilatlı ve jeo-tadilat gerekçeli imar tadilatlı alanlara yönelik bulgular ortaya konularak plana olan etkileri üzerinden irdelemeler yapılmıştır. Son olarak ise, konu genelinde ve özelinde varılan sonuçlar/öneriler tartışılmıştır.

Bölgesel gelişmişlik düzeyi tartışmalarında yeni yöntem arayışı

Planlamada ekolojik duyarlı alanların belirlenmesi: Gediz Deltası sulak alanı örneği

Samsun Saathane Meydanı özelinde kentsel arkeolojik varlıkların kentle bütünleştirilmesinin yasal boyutuna ilişkin bir model önerisi

Yazar: SİNEM DEDEOĞLU
Danışman: DOÇ. DR. DİLEK BEYAZLI

ÖZET

Sosyal ve ekonomik olanaksızlıklar ve farklılıklar ülkeler arasında olduğu gibi bölgeler hatta iller arasında dengesiz gelişmeye sebep olmaktadır. Bu farklılıklarının giderilmesine yönelik politikalar oluşturulmadan önce sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin il/bölge ya da alt bölge ölçeğinde uygun değişkenlerle ve göstergelerle belirlenmesi ve nedensellik tartışmalarının yapılması gerekir. Ülkemiz için, günün toplumsal, ekonomik ve teknolojik gelişmelerini/değişimlerini göz önüne alan, gelişmişliği en iyi ifade eden gösterge ve değişkenler kapsamında önerilen yöntem ile gelişmişlik düzeyi tartışmalarına yeni bir bakış açısı getirmek amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşmak için izlenen yol-akış şemasında öncelikle kavramsal çerçevede geçmişten günümüze gelişmişlik düzeyi ile ilgili yapılmış araştırmalara yönelik kimlik kartlarının oluşturulması, sonrasında değişkenlere yönelik sistematik bir değerlendirme yapabilmek için 3S(sıralama, sınıflama, seçme) adı verilen yaklaşımın uygulanması gelmektedir. Sonrasında ise, önerilen sınıflama yönteminin Türkiye Düzey-2 ölçeğinde uygulaması, sonuçlarının 2003 yılında DPT tarafından ve 2013 yılında Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılan gelişmişlik araştırmaları ile karşılaştırılmasını içeren ampirik bir çalışma yapılmıştır. Ülkemiz açısından gelişmişlik düzeyine yönelik yapılan çokça tartışmanın tezden sonra artık ortak bir dilde ve farklı bir bakış açısıyla yapılması; olgunun daha net tanımlanması ve derinlemesine tartışılmasına olanak sağlaması; güvenilir veri ve doğru yöntemler ile maliyet etkin bir tespitin yapılması beklenmektedir.

Yazar: YASEMİN ŞENTÜRK YILMAZ
Danışman: YRD. DOÇ. DR. AYGÜN ERDOĞAN

ÖZET

Planlamanın temel kaygılarından biri ekolojik öneme sahip doğal alanlar ile yapılı çevreler ya da yapay alanlar arasındaki ikileme çözümler üretmektir. Doğayı koruyarak sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak amacıyla ortaya konan planlama kararları ve araçları ekolojik öneme sahip alanları korumada etkili rol oynamaktadır. Ülkemizde koruma alanlarının belirlenmesi ile bu alanlara yönelik plan kararının geliştirilmesi süreci, uluslararası düzeyde benimsenen koruma yaklaşımları ile habitat alanlarını azamileştirmeyi amaçlayan bilimsel yöntemlerle entegre olamamıştır. Bu çalışmanın amacı bu sorunu yeniden tartışmaya açarak planlamada doğal ekosistemlerin korunması konusunda yol gösterici olacak dünyada kabul gören koruma yaklaşım, yöntem ve uygulamalarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda bir sulak alan ekosistemi özelinde koruma sınırlarının belirlenmesinde dikkate alınan göstergeler çalışma kapsamında ortaya konmuştur. Çalışma alanı olarak belirlenen Gediz Deltası Sulak Alanı ve çevresinde koruma alanları UNESCO'nun ortaya koyduğu "biyosfer rezervi" yaklaşımından yararlanılarak; öneri koruma alan net sınırları ise coğrafi bilgi sistemi tabanlı çok kriterli karar verme ve Bayes olasılık yöntemleri ile bu kapsamda kullanılan kanıt ağırlığı tekniğinden yararlanılarak tanımlanmıştır. Çalışma ile Gediz Deltası'nda ekolojik duyarlılık gösteren alanlar olasılık dağılım sonuçlarına göre farklı uygunluk dereceleriyle sınıflandırılarak öneri koruma alanları belirlenmiştir. Bu alanlardan potansiyel sulak alanlarla azamileşen çekirdek bölgenin, başlangıçta kabul edilen ve yasal sulak alan sınırlarıyla karşılaştırıldığında her iki alandan da geniş bir alanı kapsadığı ortaya konmuştur.

Yazar: EMREHAN ÖZCAN
Danışman: DOÇ. DR. SANEM ÖZEN TURAN

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa kentlerinde bulunan arkeolojik kalıntılar kentsel arkeoloji kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Tarih öncesi dönemlerden itibaren yerleşim gören kentlerdeki arkeolojik varlıkların korunması, zamanla önem kazanarak bu alandaki koruma yaklaşımını geliştirmiştir. Yaklaşımın gelişmesine rağmen halkın bilinçlenmesinde önemli bir gelişim sağlanamaması kentsel arkeolojik varlıkların korunmasını yasal düzenlemelere bağımlı kılmıştır. Bu bağlamda yasal düzenlemelerde yapılan değişiklikler kentsel arkeolojik varlıkların koruma yaklaşımlarını doğrudan şekillendirmektedir. Kentsel alandaki arkeolojik sitlerin koruma ve teşhir ilkesine göre yerinde korunması, yaşayan bir organizma olan kentlerde sorunlar oluşturmaktadır. Son yıllarda oluşan bu sorunların bertarafı için farklı çözümler aranmaktadır. Avrupa'da koruma kullanma dengesi gözetilerek yapılan çalışmalarla kentsel arkeolojik alanların kentle bütünleştirilme stratejileri geliştirilmekte ve arkeolojik alanların korunarak yaşayan mekânlara dönüşmesi sağlanmaktadır. Bu tez çalışmasının amacı Türkiye'de kentsel arkeolojik varlıkların yaşayan mekânlara dönüşmesini sağlayacak biçimde yasal düzenlemelerin iyileştirilmesidir. Bu kapsamda yasal düzenlemeler uluslararası mevzuata ve örnek ülkelerin yasal düzenlemelerine göre incelenmiş, uygulama aşamasındaki kısıtlar ise Samsun Saathane Meydanı kazıları özelinde irdelenmiştir. Bu çalışmanın çıktısı, uygulamaya yönelik kararların bilimsel çalışmalar ile uluslararası koruma mevzuatına uygunluğunun tespit edilmesiyle, yasal sistemdeki eksikliklerin belirlenerek bu eksikliklere ilişkin yasal bir model önerisinin geliştirilmesidir.

İmar planlarına yapılan müdahalelerin ulaşım şebekesine etkisinin sorgulanması: İzmir yeni kent merkezi revizyon imar planı

Yazar: PELİN TATLI
Danışman: ÖĞR. GÖR. DR. GÖKHAN H. ERKAN

ÖZET

Kentler dışsal etkenlerin değişmesinden büyük oranda etkilenen açık sistemlerdir. İmar planlarına yapılan müdahale türleri ile ekonomik, toplumsal ve mekansal değişkenlere bağlı olarak kentlerde öngörülme etkilerle karşılaşabilmektedir. Fakat imar planlarına yapılan müdahalelerin, özellikle ulaşım şebekesi üzerine olan etkisini ölçme ve olumsuz etkilerini ortadan kaldırmaya yönelik teknik araçlar yönünden Türkiye literatüründe ve mevzuatında eksik kalmaktadır. Kent planlaması ve ulaşım planlaması arasındaki bu karşılıklı etkileşim iki aşamada çalışılmıştır. Araştırmanın çözümleyici olan ilk aşamasında; çalışma alanı olarak seçilen İzmir Yeni Kent Merkezine ait Nazım İmar Planı Revizyonlarının trafik hacmine etkisi, Trafik Etki Analizi yöntemi ile ölçülmüştür. İmar planlarına yapılan müdahaleler ile yoğunluk artışının yaşandığı durumlarda ulaşım şebekesinin olumsuz yönde etkilenmesinin olası bir sonuç olduğu ve bu sonucu ölçebilecek teknik yöntemlerin geliştirilmesi gerekliliği anlaşılmıştır. İkinci aşamada, sorun tanımına ilişkin geliştirilen beş temel ulaşım yaklaşımı karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu yaklaşımlar içerisinden, çalışma alanının büyüklüğüne ve dinamiklerine göre, bir çağdaş ulaşım yaklaşımı seçilmiştir. Seçilen yaklaşım doğrultusunda, çalışma alanı için uygulama ölçeğine uygun uygulama araçları belirlenmiştir. Sonuç olarak, bazen imar planlarına yapılan müdahaleler bazen de imar planının kendisi ulaşım şebekesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Oluşabilecek negatif etkileri en aza indirmek için, kent dinamiklerine uygun ulaşım yaklaşımlarının planlama sürecinde ele alınması gerektiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İmar planlarına müdahale, Trafik etki analizi, Çağdaş ulaşım yaklaşımları, İzmir yeni kent merkezi nazım imar planı revizyonu

Yabancıların ikinci konut arz-talebinin kentlere etkisi: Trabzon örneği

Yazar: CEREN ÜNLÜ
Danışman: YRD.DOÇ.DR.ZEYNEP YILMAZ BAYRAM

ÖZET

Birinci konuttan daha kısa sürelerle ve daha çok eğlence ve dinlenme amacıyla kullanılan ikinci konutların sahipliği, ulaşım ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle ve ulus devletlerin yasalarının izin vermesiyle uluslararası düzeye taşınmıştır. Türkiye'de 2012 yılında hangi ülke vatandaşlarının ülkemizden taşınmaz edineceğini belirleyen karşılıklılık ilkesinin kaldırılması, konut edinen yabancıların uyruklarında ve tercih ettikleri şehirlerde 2012 öncesine göre farklılıklar yaşanmasına yol açmıştır. Bu bağlamda 2012 sonrası konut edinen yabancıların tercih ettikleri şehirlerden biri de Trabzon'dur. Bu kapsamda çalışmanın amacı ülkemizde yabancıların ikinci konut edinimi bağlamında 2012 sonrası yeni döneminin kentlere etkilerini Trabzon üzerinden ortaya koymaktır. Amaca yönelik olarak çalışma da iki farklı yöntem izlenmiştir. İlki konut arzının ve yabancıların konut talebinin incelenmesine yönelik anket çalışması; ikincisi ise konut arzının kentsel mekanda ortaya çıkardığı durumların tespitine yönelik yapılan alan çalışmasıdır. Yapılan çalışmalar sonucunda daha çok Arap Yarımadası ülkeleri vatandaşları ortalama 4,6 hane halkı büyüklüğüne sahip yabancıların kentte konut sahibi olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Yabancıların konut edinmesinin ve talebinin başlıca etkileri ise, nüfus yoğunluğunun planlanandan daha fazla artması, yapılaşma yoğunluğunun artması ve mevcut planlara parçalı müdahaleler yapılması olarak tespit edilmiştir.

Mekânsal planların değerlendirilmesinde tutarlılık tespiti üzerine bir yöntem önerisi: Trabzon örneği

Yazar: MİHRİBAN ÖZTÜRK
Danışman: DOÇ. DR. AYGÜN ERDOĞAN

ÖZET

Mekânsal planlar, hem yerleşimlerin kendi koşullarını iyileştirmede hem de içinde yer aldıkları bölge üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmada güçlü araçlardır. Etkin olmalarında önemli olan yapım süreçlerinin "değerlendirme" aşamasına odaklanan bu çalışmada; benzer ve farklı ölçekli planların belirli ölçütlere göre tutarlılık testlerinin gerekliliği ele alınmaktadır. Mevcut sistemde sadece basit bir denetlenme işlemi olarak görülen değerlendirme ve buna yönelik ölçütler Türkiye planlama yazınında ve mevzuatında ele alınmayan bir konu olarak durmaktadır. Çalışmada mekânsal planlama sürecinin bu eksikliğinden hareketle, yazında ve mevzuatta yapılan incelemelerle bu aşamayı, içinde nicel verilerin yer aldığı nitel ölçütlü tutarlılık testlerine dayandıran analitik bir yöntem ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda, çalışmanın ilk adımında mekânsal planların değerlendirilmesine yönelik "Mekânsal Planlar Değerlendirme Kılavuzu" hazırlanmıştır. Kılavuzda mevzuat, plan raporu ve/veya plan ve mesleki öğretilerin sabit alındığı tutarlılık testleriyle; planların süreç, bilgi akışı, yöntemi ve plan kararları tutarlılıkları incelenmiştir. Testler; "içsel" ve kendi içinde "yatay" ve "dikey" olarak detaylanan "dışsal" tutarlılık olmak üzere iki ana grupta oluşturulmuştur. İçsel tutarlılık testleri, her bir farklı ölçekteki plan için ayrı; yatay dışsal tutarlılık testleri, aynı ölçekli komşu yerleşme planları arasındaki; dikey dışsal tutarlılık testleri ise, aynı yerleşimin farklı ölçekli planları arasındaki incelemeleri kapsamaktadır. Çalışmanın ikinci adımında, örnek yerleşimler üzerinde belirlenen ölçekteki planların, hazırlanan kılavuzdaki ölçütlere göre tutarlılıkları test edilmiştir. Bu amaçla Trabzon kentini kapsayan üst ölçekli planlar ve bu kent içinden seçilen bazı yerleşimlere yönelik alt ölçekli planlar incelenmiştir. Çalışmayla ortaya konan kılavuzun, ülkedeki planlama sisteminde planların onaylanmadan önceki sürecinde pratikte doğrudan kullanımının sağlanması ve yeni mevzuat çalışmalarında bu konudaki içerik altyapısına yönelik hazırlıklara temel oluşturması hedeflenmiştir.

Geçmişten günümüze zanaat ve zanaat mekânlarının
değişimi: Trabzon kenti örneği

Yazar: NURÇİN SEYMEN
Danışman: DOÇ. DR. YELDA AYDIN TÜRK

ÖZET

Küreselleşme süreciyle birlikte dünyada mekânsal, kültürel, sosyal ve ekonomik birçok yönden etkileşimler meydana gelirken, yerel koşulların ön plana çıktığı bir rekabet ortamı doğmuştur. Bu rekabet ortamında kentler kimliklerini ön plana çıkararak önem kazanmakta, kimlikleriyle ve kültürleriyle anılmaktadır. Kentin kültürel simgelerinden biri olan ve kentin belleği olarak nitelendirilebilecek zanaat ve zanaat mekânları; kent kültürü ve kimlik oluşumu bağlamında önemlidir. Ancak günümüzde değişen yaşam koşulları ve yeni tüketim alışkanlıklarının artmasıyla zanaat ve zanaat mekânları her geçen gün önemini yitirmekte ve sayısal olarak da azalmaktadır. Geçmişten beri zanaat odaklı önemli bir ticaret merkezi olan Trabzon kentinde de geçmişten günümüze zanaat ve zanaat mekânları eski önemini kaybetmiştir. Ancak kentte hala kentin önemli kimlik ve kültür ögesi olarak varlığını devam ettirebilen, zanaat ve zanaat mekânlarının bulunması önemlidir. Tez çalışmasında, kent kimliğinin önemli bileşenlerinden olan zanaat ve zanaat mekânlarının önemini irdelemek, Trabzon kentinde tarihsel süreçteki değişim ve dönüşümü ortaya koymak, zanaatın ve zanaat mekânlarının korunması ve sürdürülmesine yönelik öneriler geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmada yöntem olarak; literatür araştırması, yerinde tespit, gözlem ve fotoğraflama ve zanaatkarlarla görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen haritalar ve sayısal veriler karşılaştırılarak geçmişten günümüze zanaat ve zanaat mekânlarının değişimi ortaya konulmuştur. Zanaat ve zanaat mekânlarının canlandırılmasına ve sürdürülebilmesine öneriler geliştirilmiştir. Bunun yanı sıra; çalışma sonucunda; kentteki zanaat mekânlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı dijital ortamda interaktif bir web sitesi (trabzondazanaat.com) oluşturularak güncel bir envanter sunulmuştur.

Kentsel yayılma baskısı altındaki kent çeperlerinin
gelişimi ve sermaye birikim aracı olarak kentsel rantlar

Yazar: CANSU GÜLLER
Danışman: PROF. DR. DİLEK BEYAZLI

ÖZET

Kentsel mekânın şekillenmesindeki düzenleyici aracın planlama olmasından yola çıkılarak; kentsel gelişme, planlama ve rant arasındaki ilişkinin ele alındığı tez çalışmasının amacı, toprağın değer artışı sürecinin ortaya konulması ve planlama marifetiyle elde edilen değer edinim sürecinin tanımlanmasıdır. Bu süreç, mekân üretiminde hâkim politikalar ve değişen sermaye birikim süreçleri ile kurumsal ve yasal müdahaleleri de kapsamaktadır. Bu kapsamda, Ankara metropoliten alanının yapılaşma baskısı altında parçacı bir kentsel gelişme süreci yaşayan Gölbaşı-İncek yerleşimi, kentsel gelişme ve kentsel rant arasındaki ilişkiselliğin izlenebileceği örnek alan olarak belirlenmiştir. İncek yerleşiminin planlanma süreci ile rant ediniminde özel ve kamu sektörünün müdahaleleri tartışılmıştır. Sonuç olarak; bir düzenleme aracı olan planlamanın bütünsellikten uzak, parçacı ve rant odaklı bir yöne doğru evrildiği görülmüştür. Planlama marifetiyle üretilen değer artışının, mülkiyet üzerindeki el değiştirme yoğunluklarının artması ve uygulamada yeni mekanizmaların üretilmesi yoluyla özel sektör ile kamu sektörüne aktarımının sağlandığı ortaya konulmuştur. Planlamanın günümüzde katmanlı-parçacı bir yapıya büründüğü ve kent toprağı üzerinde yaratılan yüzen değer artışını/ rantı yasallaştıran/meşrulaştıran araç haline geldiği tespit edilmiştir.

Morfolojik bulgular ışığında kentsel sit sınırının
belirlenmesi: Erzurum örneği

Yazar: GÜLDEN BAYRAK
Danışman: ÖĞR. GÖR. DR. NİLGÜN KİPER

ÖZET

Kentsel tarihi alanların korunmasına yönelik yaklaşımlar geçmişten günümüze tek yapı kapsamından alansal koruma kapsamına ulaşmıştır. Ancak ülkemizdeki kentsel korumaya ilişkin uygulamalarda yaygın olarak sit alanı sınırlarının tescilli yapıların varlığı ve yoğunluğu üzerinden belirlendiği gözlenmektedir. Oysaki mekân fiziki bir yapı olmanın ötesinde bir derinliğe sahiptir. Çok boyutlu ilişkilerin cereyan ettiği, ekonomik, sosyal, politik süreçlerin sonucunda şekillenmiş bir organizmadır. Bu ilişkiler örüntüsü içindeki değişimler bugünkü mekânı da düne göre farklı kılmakta katmanlaştırarak günümüze kadar getirmektedir. Dolayısıyla sit alanı sınırı ile tanımlanmış tarihi kent parçası olarak nitelendirdiğimiz alanı yalnızca anıtsal ve sivil mimari yapıların yoğunlaştığı alanların tespiti ile aramak yetersiz kalacaktır. Bu bağlamda korunması gerekli "tarihi kentsel alanın" sınırlarını kapsamlı bir kavrayışla belirleyebilmek, kent dokusunun katmanlaşma sürecinin okunduğu morfolojik çözümleme ile mümkün olacaktır. Bu çalışmada tarihsel-coğrafi yaklaşımla Erzurum kenti morfolojik gelişimi incelenmiş ve mevcut kentsel sit alanı kritik edilerek sit alanı sınırlarının belirlenmesine yönelik öneri ortaya konulmuştur.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kırsal mahalle (köy) yerleşik alanının belirlenmesi

Yazar: ESEN BERBER
Danışman: PROF. DR. CENAP SANCAR

ÖZET

Doğu Karadeniz'deki kırsal yerleşimlerde, engebeli topoğrafya ve mirasla gelen parçalı mülkiyet sahipliğinin dağınık bir yerleşim tipolojisine sebep olduğu görülmektedir. Bu yerleşimlerde; yol, su, elektrik ve kanalizasyon gibi teknik altyapı hizmetlerinin her konuta götürülmesi, maliyeti artıran bir unsur oluşturmaktadır. Bu durum sürdürülebilir kırsal gelişimin önünde engel teşkil etmekte ve kırsal alan planlamasını ve bir yerleşim kademelenmesi yaklaşımının geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. 6360 sayılı kanunla merkezi yönetim güçlendirilerek; il özel idarelerinin sahip olduğu yetkiler ile köy tüzel kişilikleri kaldırılmış ve kırsal alanların yönetiminde büyükşehir ve ilçe belediyelerinin yetkili olması sağlanmıştır. Kırsal alanda yeni bir mekanizma yaratan bu sistem kır ve kent kavramları arasındaki yasal statü farkının ortadan kalkmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla büyükşehir belediye sınırlarının tamamı kentsel alan statüsüne kavuşmuş ve kırsal alanlarda plan öngörüsü geliştirilmesi gereği zorunluluk haline gelmiştir. Bu çalışma kapsamında, kırsal karakteri devam eden yeni mahallelerde "köy yerleşik alanı" kavramı "kırsal mahalle yerleşik alanı" olarak tanımlanmış ve yasal dayanaklar ile bir model geliştirilmiştir. Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) ortamında hazırlanan jeoloji, yükseklik, toprak vb. yersel verilerin entegrasyonu ile konumsal veri tabanı oluşturulmuştur. Ayrıca çalışmanın asıl hedefi olan kırsal-mahalle yerleşik alanlarının belirlenmesi için veriler AHP (Analytic Hierarchy Process) methodu ile ağırlıklandırılarak yerleşime uygunluk analizleri yapılmıştır. Beraberinde, yerleşime uygun alanlardaki yapı çevre ve mülkiyet dokusu analizi yapılarak, mevzuatta tanımlanan kamusal alanlarla karşılaştırılmış ve kırsal mahalle yerleşik alan sınırı tanımlaması yapılmıştır.

Kamusal alanlarda sürdürülebilirlik kavramı: Trabzon kent meydanı örneği

Yazar: M. SEDDIQ SADEQ
Danışman: DOÇ. DR. YELDA AYDIN TÜRK

ÖZET

Teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel dinamiklerin hızla değişmesi, kentsel alanları etkilemektedir. Bu değişen dinamiklere paralel olarak, insanların kentsel alandan beklentileri de değişiyor. Sadece fiziksel olarak ele alınan kentsel alan, beklentileri karşılamamanın ötesinde tüketici odaklı olmaya başlamıştır. Bunun sonucunda toplumu ve ihtiyaçlarını dikkate almayan kimlikleri ve niteliği olmayan anlamsız mekânlar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda son dönemlerde araştırma konusu olarak sürdürülebilirlik, yaşam kalitesi, nitelikli kentsel alanlar ve kentlerin sürdürülebilirliği gündeme gelmektedir. Bu tez çalışmasında, 21. yüzyılın önemli yaklaşımlarından biri olan kentsel sürdürülebilirlik bağlamında kamusal alan olarak Trabzon Kent Meydanı'nın değerlendirmesini yapmak, literatür araştırması ve alan çalışmasından çıkarımlarda bulunarak, kamusal alanların özellikle kentsel meydanların, planlama ve tasarımı için sürdürülebilirlik bağlamında bir tasarım ve değerlendirme çerçevesi oluşturmaktır. Sürdürülebilirlik kavramının geniş, kapsamlı ve çok disiplinli olduğundan; konu daraltılarak kamusal alan ve kentsel meydan sürdürülebilirliğinin açıklığa kavuşturulmasının ardından; Trabzon kentinin en işlevsel, ticari, idari, hizmet ve finans sektörlerin yoğunlaştığı, merkezi iş alanında (MİA) yer alan Meydan'ın sürdürülebilirliği tartışılmaktadır.

Büyükşehir olan illerde imar yetkilerinin paylaşımı: Trabzon/Vakfikebir İlçe Belediyesi örneği

Yazar: DUYGU SAĞLAM
Danışman: PROF. DR. DİLEK BEYAZLI

ÖZET

Büyükşehir sınırları içerisinde bulunan belediyeler tarafından yürütülen planlama ve uygulama faaliyetlerinin diğer belediye faaliyetleri ile koordinasyonu ve büyükşehir bütününe uyumu büyükşehirlerin sınırını il sınırı ile tanımlayan 6360 Sayılı Yasa sonrası önemli bir planlama ve kamu yönetimi konusu haline gelmiştir. Büyükşehir statüsü kazanan Trabzon'un Büyükşehir Belediyesi ve Vakfikebir İlçe belediyesinin imar faaliyetlerinin ve iki belediye arasında yaşanan planlama süreci, planlama aktörleri arasındaki yönetsel ilişkiler, üst ölçekli plan kararları ve kent ölçeğinde hazırlanan nazım ve uygulama plan kararları ve plan uygulama sürecindeki plan değişikliklerinin incelenmesini amaçlanmıştır. Büyükşehir Belediyelerinin sahip olduğu İmar faaliyetleri ve yetkileri kapsamında plan yapım süreci, itiraz süreci ve dava süreçleri detaylı bir şekilde incelenmiş olup bulgular ortaya konulmuştur. Büyükşehir belediyelerinin ilçe belediyelerine müdahale şekillerinin değişip değişmediği, plan kararları üzerindeki vesayet, plan uygulamalarının nasıl bir yöntemle ele alındığı detaylı bir şekilde incelenmiş ve plan uygulama sürecindeki plan değişikliklerine odaklanılarak büyükşehirin ilçesi olmanın planlama ve uygulama faaliyetlerine etkisi tartışılmıştır. Son olarak; planlama sürecinde idari yargıya konu olan imar faaliyetleri derinlemesine incelenerek, örnek olaylar -vaka analizleri ile elde edilen çıkarımlar elde edilmiştir. Böylelikle, teze konu olan ilçe belediyelerin planlama faaliyetlerine ilişkin büyükşehir olma sürecinde ve sonrasında yönetsel ve pratik anlamda yansımalarının ortaya konulması sağlanmıştır.

Korunan alanlarda imar hakkı aktarımının imar planları üzerinden incelenmesi: Balıkesir örneği

Katılımcı tasarım deneyimi: Çocuklarla tasarım oyunu

6306 sayılı kanun kapsamında riskli alan ve planlama ilişkisi

Yazar: YUNUS MESOHORLİ
Danışman: PROF. DR. CENAP SANCAR

ÖZET

Bu çalışmada, "2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" kapsamında korunan alanlarda imar hakkı aktarımının uygulanabilirliğini araştırmak amaçlanmıştır. Mevzuat, yargı kararları ve akademik çalışmalar ışığında imar hakkı ve bu hak üzerindeki kısıtlık durumlarını tanımlamaya yönelik örnek uygulamalar incelenmiştir. Mevzuattan kaynaklanan ya da mekânsal planlar ile belirlenen yapılaşma veya geliştirme hakkı olan imar hakkı, kazanılmış hak ve meşru beklenti durumları üzerinden değerlendirilmiştir. Kısıtlılık kanuni kısıtlılık, yargı kısıtlılığı ve idari kısıtlılık kaynaklı oluşmaktadır. İdareler (yetkili kurum ve kuruluşlar) tarafından mevzuatın öngördüğü ölçüde takdir yetkisi kullanılarak imar-yapılaşma hakları tanımlanmaktadır. Kültür varlıklarına yönelik koruma alanlarının belirlenmesi imar hakkı kısıtlılığı doğuracak önemli bir husustur. Koruma Bölge Kurulları tarafından sit alanlarında koruma amaçlı imar planları ile tescilli taşınmaz kültür varlıklarının koruma alanlarında yeni yapılanma projeleri ile imar hakkı kısıtlılığı doğuracak kararlar alındığı tespit edilmiştir. Kısıtlanmış imar haklarının İHA programı ile yapılaşmaya açık aktarım alanlarına aktarılması kültürel mirası koruyacak ve mülkiyet hakkı ihlallerini ortadan kaldıracak yenilikçi ve ekonomik bir çözüm olacaktır. Ayrıca imar planlarının hayata geçirilmesi için kullanılan mevcut uygulama araçlarıyla birlikte alternatif olarak İHA uygulama aracının kullanılabilceği değerlendirilmektedir.

Yazar: ZELİHA AKTÜRK ŞİMŞEK
Danışman: PROF. DR. DİLEK BEYAZLI

ÖZET

Katılımcı tasarım yaklaşımları, yapıllı çevrenin planlanması ve tasarlanmasında yerel halkın yaşadığı mekânlara şekil verirken karar verme sürecinde doğrudan veya dolaylı olarak sorumluluk aldığı etkin ve katılımcı bir süreçtir. Mekânsal ve sosyal gelişmelere oldukça faydalı olan bu alternatif mekân üretme süreci tasarımcı ve kullanıcı arasında yeni bir rol dengesini oluşturmaktadır. "Katılımcı Tasarım Deneyimi: Çocuklarla Tasarım Oyunları" başlıklı bu tez çalışmasının temel amacı katılımcılarını çocukların oluşturduğu kullanıcılarla tasarımcıyı buluşturan katılımcı tasarım yaklaşımının deneyimlenmesi sürecinde tasarım oyunları yöntemi kullanılarak gerçek bir atölye deneyimi gerçekleştirmek ve örnek bir kullanıcı odaklı bir tasarımın modeli oluşturmaktır. Böylelikle, katılımcı tasarım sürecinin sahip olduğu işleyiş değerlendirilecek ve süreçte tasarımcının değişen rolü tartışılacaktır. Araştırmanın çalışma alanı olarak Trabzon'un Ortahisar ilçesinde bulunan Karayemiş Parkı seçilmiş, katılımçılık düzeyini arttırmaya yönelik yaklaşım ve tekniklerin uygulandığı bir atölye süreci oluşturulmuştur. Katılımcı tasarım yaklaşımı kapsamında çalışmanın yöntemi ve yürütücülüğü araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve uygulanmıştır. Bu değerlendirmeler kapsamında projenin asıl temasını tasarımın son ürününe değil, tasarım sürecine dair bir çözümlenmeye odaklanmak olmuştur. Tez sürecinde, katılımcıların mekâna dair ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda tasarım sürecinin nasıl yönlendirileceği, uzlaşma ile karar alma, tasarımcı ve kullanıcı arasındaki dengeyi keşfetmek ve kullanıcıların tasarıma yönelik farkındalıkların artırılması amaçlanmıştır.

Yazar: KÜBRA YAZICI
Danışman: PROF. DR. CENAP SANCAR

ÖZET

İnsan ile fiziksel çevre sürekli etkileşim halindedir. Doğanın insan eliyle tahrip edilmesi ve doğal olayların gerçekleşmesi sonucu afetler meydana gelmektedir. Dünya' da ve Türkiye' de meydana gelen afetlerin olumsuz sonuçlarını azaltmak için organizasyonlar gerçekleştirilmiş, politikalar belirlenmiş ve belgeler oluşturulmuştur. Türkiye de afet odaklı yapılacak uygulamalarda kentsel dönüşüme yönelinmiş ve mevzuatta buna yer verilmiştir. En son 2012 yılında çıkarılan "6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" ile afetler meydana gelmeden alanlar üzerinde yapılacak dönüşüm, iyileştirme, sağlıklaştırma gibi uygulamalarla kentsel mekânlardaki afet sonrası olumsuz etkilerin en aza indirilmesi hedeflenmiştir. Buna yönelik olarak 2012 yılından bu yana Türkiye'nin hemen hemen tüm illerinde 6306 sayılı Kanun kapsamında "Riskli Alanlar" ilan edilmiştir. Bu riskli alanlar birbirinden çok farklı kriterlere, mekânsal olgulara sahip olmasına karşın ilan öncesi ve sonrası yapılan uygulamalar benzerlik taşımakta hatta aynı olmaktadır. Bu çalışmada Türkiye' de 26.04.2016 tarihine kadar 6306 sayılı Kanun kapsamında ilan edilen riskli alanlar üzerine inceleme yapılmıştır. Çok kriterli karar verme yöntemleri kullanılarak ilan edilen riskli alanlar da, kavramsal olarak risk düzeyi yüksekten düşüğe doğru tespit edilmiş ve sıralama yapılmıştır. Böylelikle yapılan çalışma sonucunda ilan edilen riskli alanların yalnızca mekân ve bina kalitesini iyileştirmeye yönelik olup olmadığı, ayrıca mevcut durum kriterlerine göre gerçekten riskli olup olmadıkları irdelenmektedir.

Kentsel dönüşümün sosyo-ekonomik ve mekânsal etkileri: Rize Timya vadisi örneği

Yazar: ESMA KAMBUR
Danışman: DR. ÖĞR. Ü. ZEYNEP YILMAZ BAYRAM

ÖZET

Kentler, sanayi devriminden sonra hızlı nüfus artışı, göç ve çarpık kentleşme olguları ile karşı karşıya kalmıştır. Bunların yanı sıra sıklıkla doğal afetlere maruz kalan ülkemizde yeniden yapılanmanın ve planlı gelişmenin sağlanması adına kentsel dönüşüm kavramı gündeme gelmiştir. Ülkemizde kentsel dönüşüm çalışmalarında önemli bir yer tutan toplu konut projeleri, kentsel mekanda sosyo-ekonomik ve mekânsal farklılaşmaları ortadan kaldırarak daha yaşanabilir mekanlar oluşturmayı hedeflemektedir. Ancak yapılan uygulamalarda, dönüşüm sonrası kullanıcıların değişmesi, ekonomik olarak maliyetlerin karşılanamaması gibi sorunları da beraberinde getirdiği örneklerle karşılaşmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı; Rize'de ilk kentsel dönüşüm projesi olan ve Timya Vadisi'nde uygulanan toplu konut projesinin sosyo-ekonomik ve mekânsal etkilerinin sorgulanması, kullanıcı memnuniyetinin incelenmesidir. Ayrıca afet riski altındaki alanlarda kentsel dönüşüme yönelik ülkemizdeki mevzuat ve planlama sürecinin de değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçlara yönelik olarak çalışma kapsamında üç farklı yöntem izlenmiştir. Bunlardan ilki kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesi amacıyla Timya Vadisi Kentsel Dönüşüm Alanı'nda yaşayan 200 kişi ile anket çalışması yapılmıştır. İkinci olarak, dönüşüm projesinin sosyal ve ekonomik etkilerini belirlemek amacıyla Rize Belediyesi yetkili personeli, proje alanı içinde bulunduğu mahalle muhtarları ve emlakçılar olmak üzere kentteki beş aktör ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Son aşamada ise dönüşüm projesi öncesi ve sonrasında alana ilişkin imar planları ve halihazır haritalar incelenerek dönüşümün mekânsal etkileri sorgulanmıştır. Yapılan görüşmeler ve çalışmalar neticesinde dönüşüm uygulanan alanda yaşam kalitesinin arttığı, ancak dönüşümün beraberinde bir takım yeni sorunlar ortaya çıkardığı tespit edilmiştir.

Kentsel mekan oluşum sürecine kuramsal bir bakış: C. Alexander'in örüntü dilleri

Yazar: SELCEN MOLLAYAKUPOĞLU
Danışman: DOÇ. DR. YELDA AYDIN TÜRK

ÖZET

Christopher Alexander ve arkadaşlarının, Bir Örüntü Dili (A Pattern Language) kitabı ile ortaya koydukları örüntü dilini referans alarak geliştirilen bu tez, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırma tasarımı açıklanmış, örüntü dili metodolojisi hakkında genel bir çerçeve çizilmiş, örüntü dili uygulamalarına değinilmiş ve örüntü dili teorisine gelen eleştirilere yer verilmiştir. İkinci bölümde, 253 örüntü ile sunulan dil içerisinden şehirler bölümündeki 94 örüntünün kısa özetleri verilmiştir. Bu bölüm ile eserleri henüz Türkçe'ye çevrilmemiş kuramcının, Türkçe literatüre kazandırılması amaçlanmıştır. Üçüncü bölümde, 253 örüntünün, planlama ve tasarım hiyerarşimiz temel alınarak gruplandırıldığı çalışmaya yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, mekânsal planlama sistemimizin, kente direkt müdahale araçları üzerinden, örüntüler irdelenmiş ve örüntülerle sunulan çözümlerin mevcut planlama sistemimizle ne ölçüde örtüştüğü araştırılmıştır. Beşinci bölümde çalışma kapsamında incelenen dilin sistemimize yapabileceği katkılar üzerine değerlendirmeler yapılarak çalışmanın sonuçları sunulmuştur.

6360 sayılı kanun sonrası mahalleye dönüşen kırsal yerleşmelerin yerleşik alanlarının çevre düzeni/nazım imar planı kararları kapsamında yeniden değerlendirilmesi: Trabzon Ortahisar örneği

Yazar: FATMA ŞENTÜRK ONUR
Danışman: PROF. DR. DİLEK BEYAZLI

ÖZET

Sanayi devriminin ve endüstri alanındaki gelişmelerin etkisiyle dünyada ve ülkemizde yerleşim alanları üzerinde birtakım değişimler yaşanmıştır. 1950'li yıllardan sonra henüz savaştan yeni çıkmış olan ülkemiz sosyal, ekonomik, siyasal açıdan sancılı bir dönemin etkilerini ortadan kaldırmaya çalışırken, aynı zamanda kentleşme sürecine ayak uydurmaya çalışmıştır. Kentleşmeyle birlikte, göç hareketinin hızlanmaya başlaması ve insanların kırsal yerleşim alanlarından iş imkânlarının daha yüksek olduğu kentsel yerleşim alanlarına göç etmesi ile kent-kır ayrımı bariz bir şekilde görülmeye başlamıştır. Kent ve kır yerleşimleri arasındaki nüfus, işgücü, hizmet koşulları gibi özellikler arasındaki fark giderek büyümeye başlayınca "Metropoliten Kent (Büyükşehir)" olgusunu gündeme getirmiştir. 1960 sonrasında planlı döneme geçiş yapan ülkemiz, planlama anlamında yasal düzenlemelere girişmiş ve tüm dünyada yankı uyandıran metropoliten kent olgusu ülkemizin siyasal gündemine oturmuş ve bir takım hukuki adımlar atılmıştır. 1984 yılında ilk adımı olan "3030 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu" ile "Büyükşehir Belediyesi" hukuki anlamda tanımlanmış ve 20 yıl yürürlükte kalmasının ardından 2004 yılında 5216 Sayılı Yasa ile birtakım düzenlemelere gidilmiştir. 8 yıl yürürlükte kalan bu yasanın ardından yeniden bir düzenlemeye gidilerek 2012 yılında onaylanan "6360 Sayılı Yasa" ile Büyükşehir Belediyelerinin sınırları, yetkileri, görevleri gibi birtakım maddelerde düzenlemelere gidilerek bugünkü halini almıştır. Hala yürürlükte olan "6360 Sayılı Yasa" ile birlikte özellikle kırsal yerleşimler üzerinde olumsuz etkiler ortaya çıkmıştır. Bu çalışma kapsamında yasal süreçlerin kırsal yerleşimler üzerinde oluşturduğu etkileri ve tanımlanan yasal dayanaklar çerçevesinde analizlerle desteklenerek kırsal yerleşim alanlarının sınır tespiti yapılmıştır.

Türkiye'de kentsel koruma kavramının değişim sürecinin lisansüstü çalışmalar ve yasal düzenlemeler üzerinden değerlendirilmesi

Yazar: BETÜL YAVRUOĞLU
Danışman: DOÇ. DR. SANEM ÖZEN TURAN

ÖZET

Koruma kuramı ve pratiği, 19. yüzyıldan günümüze kavramsal gelişmeler, uygulanacak yöntemler ve koruma eyleminin uygulama aşamasına dair birçok tartışma sonucunda değişime uğramış, yeni yaklaşımlar ve kavramlar geliştirilmiş, değişiklikler önerilmiş ve bilimsel çalışmalar yapılmıştır. Tarihi ve kültürel alanların sürekliliğinin sağlanması adına üretilecek politikaların hassasiyeti önem taşımaktadır. Bu sebeple korumaya bilimsel açıdan bakılmalı ve koruma politikalarında süreklilik sağlanmalıdır. Bu yüzden Türkiye'de geçmişten günümüze kentsel korumaya ilişkin politikaların gidişatını yasal ve akademik düzlemlerle ilgili süreçlerin evrensel koruma ilkeleriyle ne ölçüde bağdaştırıldığının irdelenmesi ve birbirleri arasındaki ilişkinin boyutunun anlaşılmasına çalışılması gerektiği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, kentsel koruma alanına yönelik üretilen lisansüstü çalışmaların ve yasal düzenlemelerin birbirleriyle etkileşim içerisinde olduğu varsayımıyla, bu ilişkinin ne boyutta yönlenmiş olduğunun içerik analizi yönetimi ile analiz edilmesidir. Tezin amacına yönelik olarak üç aşamalı bir yöntem izlenmiştir. Birinci aşamada; Kentsel Koruma alanına yönelik üretilen lisansüstü tez çalışmaları, içerdikleri anahtar kelimeleri üzerinden kentsel korumanın boyutları ile ilişkilendirilerek içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. İkinci aşamada; kentsel korumaya yönelik çıkarılan yasa metinlerinin kentsel koruma süreci boyutlarına ne ölçüde değindikleri irdelenmiştir. Üçüncü ve son aşamada ise; birinci aşamada ortaya konulan Kentsel Koruma alanına yönelik üretilen lisansüstü tez çalışmalarına ilişkin analiz ile ikinci aşamada ifade edilen kentsel korumaya yönelik çıkarılan kanunlara ilişkin analiz birlikte değerlendirilerek sonuç olarak; lisansüstü tez çalışmaları-kentsel koruma mevzuatı arasında hangi yönde bir ilişki olduğu ortaya konularak ileride gerçekleştirilecek çalışmalara, rehber niteliğinde bir zemin oluşturulacaktır.

Kent içi ulaşımında diğer toplu taşıma sistemlerinin hafif raylı sistemler ile entegrasyonu: Samsun örneği

Yazar: SEVDENUR MATARACI
Danışman: PROF. DR. CENAP SANCAR

ÖZET

Son yıllarda artan kentsel nüfus sonucunda, kentsel alanlar giderek yayılarak genişlemeye başlamış ve bu durum birçok soruna da beraberinde getirmiştir. Kentsel nüfusun artması ile birlikte kentlerde trafikte aktif kullanılan otomobil sayısı da artış göstermiş, bu durum trafik sorunlarına yol açmıştır. Özel taşıt kullanımına bağlı yaşanan sorunların önüne geçilmesi ancak kentlerde toplu taşıma kullanımının yaygınlaştırılması ile mümkün olabilmektedir. Yapılan çalışma ile; kentlerde mevcutta hizmet veren toplu taşıma sistemlerine HRS'lerin dâhil edilmesinin ardından, diğer toplu taşıma sistemlerinin analiz edilerek belirlenen önem sırasına göre HRS ile hat bütünleşmesi ve zaman tarifesi başta olmak üzere entegrasyon kavramı incelenmiş, tüm toplu taşıma sistemlerinin sistematik bir şekilde işletilmesine dair yapılması gereken uygulanabilir çözümler ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada kullanılan yöntemler; literatür taraması, yerinde yapılan tespitler, toplu taşıma işleticileri ile yapılan görüşmeler, toparlanan tüm verilerin toplu taşıma entegrasyonu kapsamında ÇKKV sistemlerinden 'PROMETHEE' yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi olarak sıralanabilir. Yapılan çalışmalar neticesinde elde edilen tüm veriler değerlendirilerek Samsun kentinde toplu ulaşım sistemlerinin mevcut durumu ortaya konulmuştur. Sonuç olarak sistemler arası uygulanabilir bir entegrasyon sistemi sağlanabilmesi için bir takım öneriler getirilmiştir.

Şehir planlamada bir yöntem olarak kent morfolojisi: Görele

Yazar: BEYZA KARADENİZ (DOKTORA TEZİ)
Danışman: DOÇ. DR. YELDA AYDIN TÜRK

ÖZET

Kent planlama pratiğinde, yerel karakter, toplumsal yapı, ekonomik ve çevresel faktörler kentlerin morfolojik yapısını etkileyen önemli etmenlerdir. Kentlerin gelişim süreçlerindeki morfolojik değişim-dönüşümü anlamak ve tanımlamak gelecekteki plan kararları için kritik öneme sahiptir. Bu da morfolojik analiz yaklaşım ve yöntemlerinin planlama sürecine dahil edilmesiyle mümkündür. Bu bağlamda tez çalışmasının amacı; kent planlama sürecine ve planlama pratiğine bir kontrol aracı olarak morfolojik analiz yöntemlerinin nasıl dahil edilebileceğinin sorgulanmasıdır. Bu doğrultuda imar planlarını yönlendirici bir morfolojik yöntemin tanımlanmasıdır. Çalışmanın ilk bölümünde; Kent planlama ve kent morfolojisine ilişkin genel bilgiler verilmiş, daha sonraki bölümlerde ise şehir planlama ve kent morfolojisi çalışmaları ile kent morfolojisine ilişkin analiz yöntemleri ve kentlerin mekânsal yapısını araştıran morfolojik yaklaşımlar incelenmiştir. Yapılan incelemeler doğrultusunda, kent planlama sürecine dahil edilebilecek, kentsel dokuların incelenmesi ve değerlendirilmesi için yönlendirici olabilecek bir morfolojik analiz yöntemi geliştirilmiştir. Tanımlanan analiz yöntemi Görele kenti için uygulanmıştır. Kentin dinamikleri, mekânsal katmanlaşma düzeyi, morfolojik yapısı değerlendirilerek sistemli bir biçimde analiz edilmiştir. Sonuçlar ve öneriler; çalışma alanı, kent planlama ve kentsel morfoloji ilişkisi olmak üzere iki başlıkta ele alınmıştır.

Ortopedik engelli bireylerin kentsel hizmetlere erişiminin değerlendirilmesi: Trabzon/Ortahisar örneği

Yazar: ELİF ÇOBAN
Danışman: DR. ÖĞR. Ü. ZEYNEP YILMAZ BAYRAM

ÖZET

Dünyanın nüfusunun yaklaşık % 15'i engellilerden oluşmaktadır. Ortopedik engellilerin engelli nüfus içindeki oranının % 13,61 olduğu ülkemizde, onların kentsel hizmetlere erişimi, yapı çevreden, kentsel işlevlerden ve ulaşım sisteminden kaynaklanan engellerden dolayı kısıtlanmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı; Trabzon İli'nin Ortahisar İlçesi'nde, yapı çevrenin, kentsel işlevlerin ve ulaşım olanaklarının (yaya-taşıt) ortopedik engellilerin kentsel hizmetlere erişimine etkilerini incelemektir. Bu doğrultuda, Ortahisar kenti çalışma alanı olarak seçilmiş, mekânsal analizler ve ortopedik engellilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak onların kentsel hizmetlere erişimi konusundaki sorunları ve talepleri tespit edilmiştir. Ayrıca, ortopedik engellilerin MİA ve kentsel hizmetlere erişimine yönelik deneyimleri de belirlenmiştir. Mekânsal analizlerde ve görüşmelerde; kentsel hizmetlere ve kent merkezine taşıtla erişimde, yaya erişim ve dolaşımında karşılaştıkları durumlar saptanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda, Ortahisar'da ortopedik engelliler için yaya ve taşıtla erişimde, MİA'da yaya dolaşımında, kentsel hizmetlere erişimde sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Kentsel hizmetlere ve MİA'ya erişimde en önemli sorunlar; ortopedik engellilere yönelik toplu ulaşım olanaklarının, otopark ve yaya yolu düzenlemelerinin yetersiz olmasıdır. İnsanların onlara bakış açısı da erişim konusunda eleştirdikleri bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocukların zihin haritalarında kentsel mekân imgesi; Trabzon ili Ortahisar ilçesi örneği

Yazar: ÇİSEM SEYHAN
Danışman: DR. ÖĞR. Ü. ŞEYDA BÜLBÜL ARIOĞLU

ÖZET

Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimi için önemli bir mekân olan şehirler, genellikle yollar, kenarlar, düğümler, bölgeler ve işaret öğeleri ile tanımlanırlar. Bu öğeler bir bütün olarak kent imgesini oluşturmaktadır. Bu çalışma, günümüzde mekânla etkileşimleri sınırlandırılmış olan çocukların kent üzerindeki algısal yaklaşımlarını belirlemeyi, sosyal, doğal ve tarihi çevrelerle etkileşimlerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Araştırma alanı Trabzon ili Ortahisar ilçesini kapsamaktadır. Çalışmanın metodoloji bölümü, sözel anketleri ve zihinsel haritalamayı içermektedir. İlk olarak, alanın temsiliyeti açısından katılımcıların eşit katkılarını sağlamak için araştırma alanı fiziksel olarak altı eşit bölüme ayrılmıştır. Daha sonra her bölümden bir ortaokul seçilmiştir. Ardından 10-12 yaş grubundaki çocuklarla anket (256 katılımcı) ve zihinsel haritalama çalışması (192 katılımcı) yapılmıştır. Elde edilen veriler MAXQDA 2020 Analytics Pro programı ile analiz edilmiştir. Ayrıca veri güvenilirliğini kontrol etmek için anketlerde Jaccard benzerlik indeksi yapılmıştır. Ortalama benzerlik değeri %91,23 (anket) ve %54,80 (zihinsel haritalama) olarak tespit edilmiştir. Bulgulara göre imgelerin kullanımları kız çocuklarında erkeklere göre daha baskındır. Ayrıca Trabzon'da doğup büyüyen çocuklar diğer çocuklara göre daha fazla imgesel eleman kullanmıştır. İmgesel öğeler incelendiğinde, Sözel verilerde odak noktalarının sıklığı baskınken, görsel verilerde işaret öğeleri daha yoğundur. Ayrıca işaret öğeleri ile tarihi mekân arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Pearson korelasyon=0,79, N=256). Sonuç olarak çocukların zihinlerinde kentin kuzey bölümünün daha imgelelenebilir olduğu saptanmıştır.

Kent içi ikametgah hareketliliği dinamiklerinin belirlenmesi: bir model önerisi

Yazar: SEDA ÖZLÜ (DOKTORA)
Danışman: PROF. DR. DİLEK BEYAZLI

ÖZET

İkametgâh hareketliliği, konut alanlarının niceliksel ve niteliksel sorunlarının çözümüne yönelik bireylerin/hanelerin seçimleri yoluyla önce konut alanlarını sonrasında da kentsel mekânı şekillendirebildiği ve insan-mekân etkileşiminin izlenebildiği bir olgudur. Kentsel mekânın şekillenmesinde insan müdahalesinin izlenebildiği bu olgunun çok boyutlu yapısı farklı perspektiflerden ele almasını, değişen zaman ve bağlama göre sürekli tartışılmasını gerekli kılmaktadır. Bu çok yönlü ve çok boyutlu gereklilik tez çalışmasında bireylerin/hanelerin geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki hareketlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu noktadan hareketle insanın ikametgâh hareketliliği aracıyla kentsel mekân üzerinde yarattığı etkinin makro yaklaşımla ortaya konularak başlatıldığı, sonrasında hanelerin yer değiştirmelerinin temel nedenlerine kadar hareketliliğin mikro yaklaşımla detaylandırıldığı bütüncül değerlendirme ile bu olgu kapsamlı ve özgün bir kurguda ele alınmıştır. Makro yaklaşımın şekillendirdiği kentsel mekânda ikametgâh hareketliliğine neden olan birey/haneden ve mekândan kaynaklı nedenlerin, nedenler arasındaki ilişkilerin ve nedenlerin birbiri üzerindeki etkisinin çok boyutlu ve bütüncül bir süreç içerisinde ortaya konulması amaçlanmıştır. Mikro yaklaşım çerçevesinde ikamet amaçlı hareketliliğe etken bireyden/haneden kaynaklı nedenler yaşam döngüsü ve yaşam seyri, mekânsal boyuttaki nedenler kentin en küçük yapı taşı konut-mikro, konut yakın çevresi-mezo ve mahalle-makro mekânsal ölçekli memnuniyet faktörleri ile ortaya konulmuştur. Yaşam döngüsü, yaşam seyri ve memnuniyet bağlamında geliştirilen örtük değişkenler (faktörler) ile kurulan yapısal eşitlik modelleri (YEM) yardımıyla ise hem gerçek hem de algılanan hareketliliğinin neden-sonuç tartışmaları gerçekleştirilmiştir.